

مهمترین رویکرد به بومی کردن نظام‌مند آپارتمان‌سازی تهران طی دهه‌های ۱۳۲۰ و ۱۳۳۰

فاران اتحاد بابلی^{۱*}، دکتر محمدرضا شریف‌زاده^۲

۱. کارشناسی ارشد پژوهش هنر، دانشکده هنر و معماری، واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲. دانشیار گروه پژوهش هنر، دانشکده هنر و معماری، واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

* نویسنده مسئول: faran.e@gmail.com

چکیده

پس از جنگ دوم جهانی در تهران به دلیل افزایش جمعیت تمایل به ساختن ساختمان‌های آپارتمانی زیاد شد و آپارتمان‌سازی رونق گرفت و کم‌کم مفهوم سنتی ساختمان به نگاهی کارکردی متمایل شد. افزایش تقاضا در آپارتمان‌سازی و نبودن نظارت درست و غیرمتخصص بودن سازندگان آپارتمان‌ها اندک اندک سیستم شهرسازی را به هم ریخت و چهره شهرها و مخصوصاً تهران را از هماهنگی خارج کرد. با نگاهی به آپارتمان‌های قدیمی و جدید بخش خصوصی تهران هیچ نظام مشخصی را نمی‌توان در آن‌ها پیدا کرد. فقط در یک مورد در اطراف خیابان انقلاب هنوز ساختمان‌هایی با سبکی نزدیک به آرت‌نو و آرت‌دکو از دهه‌های ۱۳۲۰ و ۱۳۳۰ باقی‌مانده‌اند که بیانگر انسجامی فکری و نزدیک به سنت‌های خانه‌نشینی ما هستند. شناخته‌شده‌ترین معماران این ساختمان‌ها وارطان هوانسیان است. هدف این مقاله در تبیین این موضوع است که تلاش گسترده و منسجمی که وارطان و پیروانش در آپارتمان‌سازی و در مفهوم کلی‌تر، شهرسازی، در تهران کردند، دیگر به آن گستردگی و انسجام توسط هیچ معماری و تحت تأثیر هیچ سبک یا جریان فکری خاصی رخ نداد.

کلمات کلیدی: معماری مدرن ایران، آپارتمان‌سازی، شهرسازی، وارطان هوانسیان

۱. مقدمه

بعد از جنگ دوم جهانی با مهاجرت مردم شهرها و روستاها به تهران قیمت زمین افزایش پیدا کرد تمایل به ساختن ساختمان‌های آپارتمانی زیاد شد. گرچه هنوز برای یک ساختمان چند سند صادر نمی‌شد، آپارتمان‌سازی شروع شد و رونق گرفت و کم‌کم این معنا شکل گرفت که نگاه سازندگان و استفاده‌کنندگان ساختمان‌ها از مفهوم سنتی ساختمان به نگاهی کارکردی متمایل می‌شود، همان اتفاقی که در معماری اکثر نقاط دنیا افتاده بود. البته قبل از آن، در اوایل دوران پهلوی، با ورود مهندسان تحصیل‌کرده معماری به ایران و همچنین فارغ‌التحصیلان مهندسان معماری دانشگاه‌های داخل ایران، ساختمان‌سازی و شهرسازی ایران رو به سمت مدرن شدن داشت، اما بیشتر این مهندسان تحصیل‌کرده داخل و خارج با نگاه معماریشان در بسیاری موارد سعی می‌کردند شیوه‌های معماری‌ای در طراحی‌هایشان استفاده کنند که بومی باشد و با سنت‌های ایرانی و محلی هم‌خوانی داشته باشد. این شیوه نگاه آنها توانست در معماری ساختمان‌های معظم، عمومی و دولتی که دولت بیشترین سرمایه‌گذارشان بود تا سال‌ها بعد و حدود انقلاب ادامه داشته باشد. بعد از جنگ انفجار ناگهانی جمعیت در شهرهای بزرگ و مخصوصاً تهران و به‌مخبرختگی برنامه‌های شهرداری‌ها در پیاده‌کردن طرح‌های جامع شهری، باعث شد

* Corresponding author: کارشناسی ارشد پژوهش هنر، دانشکده هنر و معماری دانشگاه آزاد تهران مرکز

Email: faran.e@gmail.com